

<https://helda.helsinki.fi>

Tieteen jälkeinen aika

Keltikangas-Järvinen, Liisa

2017

Keltikangas-Järvinen , L 2017 , ' Tieteen jälkeinen aika ' , Suomen lääkärilehti , Vuosikerta.
72 , Nro 23 , Sivut 1528 . < <http://www.laakarilehti.fi/pdf/2017/SLL232017-1528.pdf> >

<http://hdl.handle.net/10138/297981>

publishedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

LIISA KELTIKANGAS-JÄRVINEN
Kirjoittaja on psykologian
professori Helsingin yliopistossa.

Tieteen jälkeinen aika

Helsingin Sanomat kertoi huhtikuisessa haastattelussaan miten ymmärtää työtovereita, erityisesti sellaisia, joita aiemmin on pitänyt idiootteina. Heidät tulee sijoittaa oikeaan ihmisryhmään, punaisiin, sinisiin, keltaisiin tai vihreisiin, ja idiootinkin toiminta alkaa kuulosta järkevältä.

Punainen on nopea, kunnianhimoinen ja tarmokas, ja laittaa pyörät pyörimään. Innostuessaan hän on kärsimätön pomottaja ja stressaantuneena alkaa syytellä muita. Silloin auttaa kun häntä pyytää ryhdistäytymään. Punaisia edustaa haastattelun mukaan äiti Teresa. Keltainen on hauska ja leppoisa, mutta itsekäs ja pinnallinen, eikä anna muille suunvuoroa. Hän antaa ideoita punaiselle mutta ei osaa niitä itse toteuttaa, koska toimii fiilispohjalla ja jää juoruilemaan. Stressaantuneena hän korostaa itseään ja seuran puutteessa masentuu. Prinsessa Madeleine olisi esimerkki keltaisesta. Vihreä on ystävällinen ja mukava, mutta ei sano mitään, koska karttaa konflikteja ja haluaa, että ihmiset tulisivat toimeen keskenään. Hermostuessaan hän muuttuu varautuneeksi ja silloin hänet täytyy lähettää nokosille tai elokuviin tai järjestää hänelle loppoaikaa puutarhanhoidon parissa, kertoo lehti. Kuningas Kaarle Kustaan todetaan olevan vihreä. Sininen on järkevä ja kerää faktoja, mutta pahimmillaan hänen kriittisyytensä muuttuu synkkyudeksi. Kun hän hermostuu, hänelle pitää antaa aikaa ajatella. Tunnettu sininen on artikkelin mukaan Björn Borg.

HS:n haastattelu esittää kyseisen luokittelun työtovereiden välisenä hauskana tunnistamisleikkinä, joka opettaa sietämään myös sietämättömiä työtovereita.

Sen sijaan että kielletäisiin työtoverin kutsuminen idiootiksi, ohjataan näkemään hänet jonkin värisenä, jonka jälkeen hän ei artikkelin mukaan enää tunnukaan idiootilta.

Oikeasti kyse ei ole huolestomasta leikistä työpäivän

tauoilla, vaan esimerkki yhdestä kulovalkean tavoin levinneestä persoonallisuuden arviointimenetelmästä. Näitä menetelmiä käytetään laajasti johtajien rekrytoinnissa ilman minkäänlaista yhteyttä tutkimustietoon. Haastattelun mukaan kyseinen tyypittely perustuu ”vuosikymmeniä kehitellylle persoonallisuusanalyysille, jossa on taustalla valtava määrä tutkimustietoa”.

Tiede ei tällaista persoonallisuusanalyysiä tunne. Persoonallisuuden kuvaukset saattavat kuulostaa päteviltä, ainakin hauskoilta ja mielenkiintoisilta, mutta mihinkään tutkimustietoon ne eivät pohjaa. Sisäistä logiikkaa niissä ei ole. Persoonallisuustutkijan korvissa ne kuulostavat samalta kuin jos joku lääketieteen ulkopuolelta kertoisi seuranneensa vuosikausia kanssaihimiään ja tehneensä havaintojensa pohjalta uuden luokituksen syöpäsairauksille ja sen mukaisesti pohdiskellut syöväälle uudet hoito-ohjeet.

On ikiaikaista, että ihmiset pohtivat elämää ja yrittävät ymmärtää kanssaihimiään. Kyse on siitä, millaisen huomion nämä tuumailut mediassa saavat, ja tuetaanko mediahuomiolla epätieteellisten ja työnhakijan oikeusturvan vaarantavien menetelmien käyttöä.

Koulussani aikoinaan uskonnon opettaja opetti myös psykologiaa. Hänen tietonsa eivät aina olleet ajantasaisia, mutta hän korvasi sen tuottamalla itse psykologiaa. Joka aamu hän keksi matkalla kouluun uuden, päivän teemaan sopivan ”teorian” ihmisestä. Me biologian lukijat kadehdimme psykologian valinneita. Olivathan heidän tuntinsa niin paljon värikkäämpiä kuin meidän kuivia faktoja rutisevat biologian tuntimme. Opettajan tuumailuista ei kuitenkaan koitunut kenellekään harmia. Ne eivät ohjanneet kenenkään työnsaantia, eikä edes pikkukaupungin paikallislehti olisi niitä 1960-luvulla julkaissut. Valtakunnan päälehti sen sijaan antoi vastaaville tuumailuille 2010-luvulla kokonaisen aukeaman. Voitaisiinko väittää, että on tultu tieteen jälkeiseen aikaan? ●

Oikeasti kyse ei ole leikistä työpäivän tauoilla.

